

EL 9 MÓN

MONOGRÀFIC ESPECIAL
SOBRE ELS OBJECTIUS
DE DESENVOLUPAMENT
SOSTENIBLE

Dilluns, 28 de novembre de 2022



Fi de la pobresa (1)

EL REPORTATGE

La Taula del Tercer Sector diu que la sortida de la crisi ha de passar per l'Agenda 2030

EL REPORTATGE

La pobresa climàtica: efectes de fenòmens extrems impulsaran noves migracions

L'ENTREVISTA A MARC CASTELLNOU

Abandonament rural i canvi climàtic, les claus dels grans incendis forestals

L'OPINIÓ D'ENRIC CASULLERAS

“El futur de la mobilitat passa inexorablement pel transport públic i elèctric”

Escalada de preus, guerra i canvi climàtic, les grans traves per combatre la pobresa



Les sequeres extremes o les inundacions seran motiu de grans migracions de persones

Acabar amb la pobresa en totes les seves formes en el món és el que es proposa l'objectiu de desenvolupament sostenible número 1 de l'Agenda 2030. A un objectiu ja prou difícil d'assolir s'hi afegeix un context global inflacionista, uns preus desbotcats de l'energia, la guerra d'Ucraïna i els efectes d'un canvi climàtic que provoca inundacions, grans incendis i sequeres extremes a qualsevol punt del globus. De fet, la pobresa i l'exclusió social "no paren de créixer a Catalunya, però també al món. Són reptes globals que també són locals". Ho diu Adolf Díaz, delegat per l'Agenda 2030 a la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. La Taula forma part de l'Aliança Catalunya 2030 i també és present a la Taula per a l'Impuls de l'Agenda 2030 de l'Ajuntament de Barcelona.

La inflació i la guerra d'Ucraïna "han incrementat el nombre de persones que viuen en situació de pobresa extrema", assegura. Abans de la pandèmia de la covid-19 en aquesta situació al món hi havia 581 milions de persones. Aquest 2022 es calcula que la xifra està entre els 657 i els 676 milions les persones que viuen en l'extrema pobresa al planeta.

De les dades que aporta Díaz se'n desprèn també que al món creix l'anomenada pobresa laboral: actualment hi ha 8 milions més de treballadors i treballadores pobres. El 2019 era el 6,7% de la població mundial i el 2020 ja era del 7,2. "És a dir, la pandèmia i el canvi climàtic han augmentat les dificultats per tenir accés a l'alimentació", assegura. Una de cada deu persones al món passa gana i gairebé una de cada tres no té accés de manera

regular a una alimentació adequada, segons dades del darrer informe d'objectius de desenvolupament sostenible 2022 de Nacions Unides.

Díaz apunta que l'Agenda 2030 "pels que hi creiem i en som partidaris, ha de ser ambiciosa. Són objectius urgents i inqüestionables si volem aconseguir un món més just i equitatiu" i subratlla que "no pot haver-hi progrés, benestar i justícia social si no hi ha avenços significatius en l'assoliment de tots els ODS". De fet, segons ell, la sortida de l'actual crisi ha de passar forçosament per l'Agenda 2030. Es calcula que la pandèmia ha fet perdre quatre anys de treball en l'avenç dels ODS i aquesta situació endarrerirà una mica més l'assoliment d'aquests objectius l'any 2030.

Els efectes del canvi climàtic han d'empitjorar encara més la situació

global. Uns efectes que encara semblen preocupar poc a molts països, vistos els resultats de la COP 27 celebrada a Sharm al-Sheikh (Egipte) del 6 al 18 de novembre. A la cimera es va presentar l'informe *10 noves reflexions en la ciència climàtica*, que presenta les idees clau de les darreres investigacions relacionades amb el canvi climàtic d'aquest any. L'informe el van presentar Future Earth, The Earth League i World Climate Research Programme.

El treball desgrana les complexes interaccions entre el canvi climàtic i altres factors de risc, com els conflictes, pandèmies o crisis alimentàries, i els científics constaten i alerten que el potencial d'adaptació al canvi climàtic no és il·limitat.

L'augment del nivell del mar, que podrà submergir comunitats costaneres senceres, o la calor extrema no tolerada pel cos humà són els exemples més durs que posen en dubte la nostra capacitat d'adaptació. A aquests cal afegir també que, segons els científics, el 2050 més de 3.000 milions de persones viuran en punts calents de vulnerabilitat, és a dir, zones amb major susceptibilitat de veure's afectades negativament pels perills derivats del clima, el doble que en l'actualitat.

Els científics també adverteixen que la permanent dependència dels combustibles fòssils agreuja les principals vulnerabilitats, sobretot pel que fa a seguretat energètica i alimentària.

Pobresa climàtica

La pobresa climàtica, apunta Díaz, anirà a més. Ja fa anys que vivim el fenomen de les migracions "amb persones que venen a buscar unes condicions de vida millors que les que tenien". Però a aquestes persones s'hi sumaran "les que són expulsades dels seus territoris a causa del canvi climàtic: els seus conreus i el seu bestiar ja no els són productius", ja no podran viure del sector primari perquè les sequeres i inundacions "els han destrossat el seu *modus vivendi*" i aquests milions i milions de persones "se sumaran a aquest fenomen migratori".

Díaz assenyala que a 15-25 anys vista necessitarem milers de llocs de treball. Des del punt de vista de la piràmide d'edat europea, espanyola i catalana, "que és la que és" donada la baixa natalitat, l'única manera de revertir-la "és amb persones que probablement vindran procedents d'altres països".

A Catalunya el risc de pobresa es manté en màxims històrics

La borsa de pobresa i exclusió s'ha cronificat i des de la crisi del 2008 no ha baixat mai del 20%. Ara està al 26%



Per Adolf Díaz no es fan polítiques preventives que evitin arribar a la pobresa

En la darrera dècada la taxa de pobresa i exclusió social de les persones a Catalunya “no ha millorat. No ha baixat en cap moment per sota del 20%”, assegura Adolf Díaz. De fet, des de la crisi del 2008 i fins ara la borsa de pobresa i exclusió “s’ha cronificat, s’ha enquistat”. Ni tan sols “en els moments de suposada bonança econòmica s’ha pogut revertir aquesta situació”, indica.

Actualment el risc de pobresa i exclusió a Catalunya és del 26% “i es manté en màxims històrics”. Un de cada quatre catalans i catalanes no pot cobrir les seves necessitats bàsiques, “gairebé dos milions de persones”. I aporta més dades: 690.000 persones estan en una situació de

pobresa severa “és dir, tenen uns ingressos inferiors al 40% de la renda mitjana nacional”, segons dades de l’enquesta de condicions de vida de l’Institut d’Estadística de Catalunya (Idescat) de l’any 2021.

Per què no s’ha pogut revertir aquesta cronificació?

Primer, el ritme de resposta de les administracions “és lent” i acostuma a ser en forma de plans de xoc i de mesures que tenen un efecte limitat: “Les polítiques socials que s’han aplicat no són prou concretes i no tenen una visió a mitjà i llarg termini. Només van a la urgència”, assegura Díaz. No són polítiques que donin resposta als problemes crònics, que

són el no accés a un habitatge digne, el treball precari i que no hi ha una garantia d’ingressos mínims per cobrir necessitats bàsiques; és a dir, “no són polítiques preventives que evitin que les persones arribin a aquesta situació”.

La Taula d’Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya es va crear l’any 2003. Aposta per continuar avançant en l’equiparació dels drets socials a altres drets també fonamentals, però la realitat demostra que els recursos destinats a la protecció del benestar social “continuen sent insuficients”. El sistema social, per exemple, “no està equiparat a la salut i a l’educació”. Com a exemples Díaz apunta que el pressupost de Salut és d’onze mil milions d’euros anuals; el d’Educació, d’uns sis mil milions, i el de drets socials no arriba als quatre mil milions d’euros anuals.

L’educació de qualitat

Aquestes polítiques de prevenció, fins ara inexistents, haurien de desenvolupar tres eixos clau. El primer i més important de tots: “Cal incidir en l’educació de qualitat”. La família i l’entorn en què es veuen obligades a viure moltes persones incideix directament en els mitjans per assolir un nivell d’estudis que permeti una inserció laboral digna. “Si ets fill o filla d’una família vulnerable o pobra, les capacitats que tens per sortir d’aquest cercle i millorar les condicions de vida pròpies i de la família són complicades.”

El segon eix clau és l’habitatge. Caldria tenir un parc d’habitatge social “veritablement equiparable” a la mitjana europea (entre el 15% i el 20%)

“i a Catalunya estem entorn el 2% i el 5%”. Díaz denuncia que no s’han fet polítiques d’habitatge protegit, “això ho hem anat arrossegant i ara tenim aquest gran problema estructural”. A Catalunya s’estima que unes 915.000 persones viuen en un habitatge insegur, i 1,3 milions de persones ho fan en un habitatge inadequat. El tercer eix clau és “garantir amb algun tipus de renda” que les persones que veritablement estiguin per sota del 40% de la renda mitjana anual “puguin rebre algun tipus de prestació” que faciliti el seu accés als drets bàsics: l’alimentació, els subministraments o, fins i tot, el lleure dels infants.

Les ajudes econòmiques a vegades, però, són controvertides perquè si es tenen en compte els baixos salaris, percebre una renda garantida pot fer que algunes persones prefereixin continuar cobrant-les a treballar. En aquest aspecte Díaz és contundent: “Majoritàriament les persones, almenys les que nosaltres atenem, per sortir del cercle viciós de la pobresa el que volen és treballar, en unes condicions dignes i amb un salari adequat”. També són conscients que falten persones per treballar en “sectors una mica precaris, com l’hostaleria”. Aquest és un sector en el qual falta personal, però des de la Taula “entendem que la gent no vol treballar a l’hostaleria, per exemple, perquè les condicions laborals quant a horaris, conciliació i salaris són inacceptables en molts casos”.

A l’edició d’El 9 Món del mes de desembre s’oferirà la segona entrega del reportatge dedicat a la pobresa, l’ODS 1 de l’Agenda 2030

AL DETALL

Els pressupostos del 2023

El passat 17 d’octubre, Dia Internacional contra l’Erradicació de la Pobresa, la Taula d’Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya va demanar expressament al govern i als partits polítics representats al Parlament que no prorroguin els pressupostos del 2022 i que aprovin els del 2023. “Aquests pressupostos són absolutament indispensables”, diu Adolf Díaz. “Hi ha en joc 3.000 milions d’euros addicionals que les entitats socials reclamem que es destinin a polítiques socials de lluita contra la pobresa, l’exclusió i les desigualtats”, perquè entenen que els pressupostos han de ser un instrument clau

per pal·liar els efectes “de la pobresa sobrevinguda que estan deixant les successives crisis”. Ara, diuen des de la Taula, és el moment d’aquella famosa frase: “Les persones al centre”. És el moment de prioritzar les persones.

Per la Taula “seria incomprendible anar a una pròrroga dels comptes”, perquè el context socioeconòmic de quan es van aprovar els últims pressupostos “no té res a veure amb l’actual. Perquè l’actual és bastant pitjor”, asseguren. Els pressupostos han de reforçar les eines “que ja tenim i que no estan funcionant bé”.



Els nous pressupostos han de reforçar les eines per lluitar contra la pobresa

El canvi climàtic i la gestió de l'aigua, un repte que requereix el compromís de tothom

Davant l'escassetat hídrica, és necessari impulsar un pla estratègic dels recursos hídrics per prioritzar inversions, com la connexió dels municipis a xarxes d'abastament en alta, l'eficiència dels sistemes de distribució municipals i la regeneració d'aigua

La Nova Agenda Urbana de les Nacions Unides, aprovada l'any 2016, situa els recursos hídrics com un element fonamental per a la transformació ecològica. El trinomi municipis-territori-aigua és clau al segle XXI, ja que dues de cada tres persones viuran en grans àrees urbanes l'any 2050. Ho diu les Nacions Unides, que subratlla el paper dels municipis com a motor del desenvolupament econòmic, social i ambiental dels territoris, així com del benestar dels seus habitants. I entre els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de l'ONU, el número 11 aposta per "aconseguir que les ciutats siguin inclusives, segures, resilents i sostenibles".

La Mediterrània és a la zona zero del canvi climàtic, amb una pujada dels termòmetres un 20% superior a la mitjana del planeta. Per això, la gestió dels recursos hídrics és estratègica. Fer més eficient la gestió de l'aigua en un context d'emergència climàtica és un dels majors reptes col·lectius.

Actualitzar inversions

El desenvolupament local, el creixement econòmic i la cohesió social van necessàriament de la mà de la gestió de l'aigua. En general, la majoria de municipis catalans estan connectats a una xarxa d'abastament en alta. El gestor en alta a Osona és Aigües d'Osona i al Vallès Oriental, ATL. Tanmateix, encara hi ha municipis que no estan connectats a una xarxa en alta i que s'abasteixen de captacions pròpies, fet que, en una situació com l'actual marcada per la manca de precipitacions, genera dificultats per garantir-hi el subministrament. Aquesta situació la van experimentar algunes poblacions del Moianès l'estiu passat, quan alguns ajuntaments van haver d'afrontar els costos de mobilitzar camions cisterna amb aigua procedent d'altres municipis per tal d'omplir els seus dipòsits i poder subministrar aigua als seus veïns i veïnes. Malauradament, no és un fet aïllat. **En el conjunt de Catalunya, hi ha un total de 282 municipis que encara no estan connectats a una xarxa en alta i que s'abasteixen únicament de recursos d'aigua propis.** Fer una adequada gestió d'aquests recursos propis i disposar d'una connexió a la xarxa en alta és l'única fórmula viable per poder afrontar amb millors condicions la sequera.

El canvi climàtic està accentuant els episodis de sequera i el dèficit hídric a Catalunya. **Cal encarar la sobreexplotació i la contaminació dels recursos, així com les inversions pendents en infraestructures,**



El canvi climàtic està accentuant els episodis de sequera i el dèficit hídric a Catalunya

perquè està en risc el proveïment i la qualitat de l'aigua. És per això que resulta imprescindible impulsar un pla estratègic de recursos hídrics, on tots els actors implicats en la gestió de l'aigua es comprometin a prioritzar les inversions necessàries per garantir la resiliència hídrica. I és que si bé el conjunt de la ciutadania a Catalunya ha pres consciència de l'escassetat del recurs i fa un consum responsable de l'aigua, ja que el consum mitjà és d'uns 117 litres per habitant i dia, el veritable repte pendent es troba a **actualitzar les xarxes d'aigua municipals.**

L'emergència climàtica requereix una gestió eficient dels recursos hídrics i prioritzar les inversions necessàries per garantir un bé bàsic per a la ciutadania i per a l'activitat econòmica

Un dels aspectes més crítics actualment és l'existència de xarxes municipals obsoletes amb baixos rendiments tècnics, és a dir, xarxes que tenen pèrdues d'aigua. Pensem en municipis que no estan connectats a xarxes d'aigua en alta i que depenen de recursos propis on volums significatius de l'aigua que es distribueix no arriba a l'usuari final perquè es perd pel camí. O, fins i tot, si aquestes poblacions estan connectades a

xarxes en alta i tenen garantit el subministrament, es pot permetre que, amb una crisi climàtica com l'actual, es perdi aigua? És necessari que les administracions públiques prioritzin aquestes inversions, amb la indispensable col·laboració de les empreses per desenvolupar les solucions tècniques per afrontar els reptes de l'emergència climàtica amb una gestió eficient dels recursos hídrics.

Un altre desafiament és actuar sobre la **qualitat de l'aigua**, que també pateix les conseqüències de l'escassetat hídrica. Aquest estiu hem viscut episodis d'incompliments en la qualitat de l'aigua a diversos municipis catalans provocats, la majoria d'ells, per la presència de minerals que estan al medi natural, però que, per la manca d'aigua, s'han trobat en concentracions que superen els límits establerts per la normativa i que han fet que aquesta aigua esdevingui no apta per al consum.

D'altra banda, el nou reial decret pel qual s'estableixen els criteris tècnics sanitaris de subministrament i control de la qualitat de l'aigua de consum obliga a adaptar els abastaments als nous programes de control de qualitat de l'aigua per tal de complir amb els criteris de qualitat previstos a aquesta disposició.

Aigua regenerada

El nou escenari climàtic obliga a augmentar l'aposta per la regeneració d'aigua. L'ús de fonts alternatives d'aigua per reduir la pressió sobre els recursos hídrics convencionals és un dels compromisos que formen part

de l'estratègia contra l'emergència hídrica.

A Catalunya es depuren aproximadament 700 hm³ d'aigua anualment, però només se'n regeneren 53 hm³, és a dir, el 7,5%. El 71,7% d'aquesta aigua es regenera a l'estació de regeneració d'aigua (ERA) de la depuradora del Baix Llobregat i el 13% a la del Camp de Tarragona. Tot i haver-hi una quarantena d'instal·lacions d'aquest tipus a Catalunya, només dues d'elles ja produeixen el 84,7% de l'aigua regenerada. És a dir, que no només hi ha molt camp per recórrer amb les instal·lacions que existeixen actualment, que no estan a la seva capacitat màxima, sinó que l'increment de l'aigua regenerada suposaria alliberar cabals de rius i aqüífers per a altres usos del territori.

Aquest recurs es destina a usos ambientals (cabals ecològics, recàrrega d'aqüífers i manteniment de zones humides), industrials (refrigeració d'instal·lacions), agrícoles, lúdics (com el reg de camps de golf) i municipals (reg de zones verdes, baldeig de carrers).

El canvi climàtic és el repte més gran que té la humanitat i només amb l'esforç de tothom podrem afrontar-lo, adaptar-nos-hi i donar resposta a aquest desafiament global.

La col·laboració publicoprivada és clau per aconseguir la resiliència hídrica i el desenvolupament territorial

Rehabilitació energètica del Grup Primer de Maig: estalviar energia, guanyar en benestar

El Grup Primer de Maig de Granollers, ubicat a la riba esquerra del riu Congost, a l'actual barri Sota Camí del Ral, és un dels primers nuclis d'habitatges construïts a la perifèria de la ciutat en la dècada dels 50 i 60, fruit del creixement del municipi per l'arribada de gent d'arreu, la gran majoria atretes per la indústria. Es van edificar en dues fases, els anys 1957 i 1961, per l'Obra Sindical del Hogar.

Se'ls coneix, encara, popularment com "les cases barates" o "vivendes sindicals". Eren habitatges econòmics i senzills que amb el pas dels anys van anar veient una gran transformació, tant dels habitatges com del seu entorn: la urbanització dels carrers, places i jardins, l'obertura de botigues de barri, l'arranjament de façanes, la renovació del clavegueram, el mobiliari urbà. Avui forma part del barri Sota el Camí Ral, molt pròxim al centre històric i amb una activitat social, cultural i comercial molt dinàmica, amb un arrelat sentiment de pertinença a la ciutat.

Edificis eficients i sostenibles

Ara, amb la situació de crisi energètica, amb l'elevat increment de preus dels subministraments, l'Ajuntament fa una aposta clara en matèria de rehabilitació energètica d'aquest conjunt d'habitatges. L'objectiu: aconseguir un major benestar a les llars i reduir la factura de llum i gas entre un 30% i un 45% respecte als costos actuals. Energies més eficients i més sostenibles per estalviar econòmicament en emissions i guanyant en salut.

En aquest sentit, es planteja acompanyar veïns i veïnes en tot el procés per rehabilitar fins a una quarta part dels habitatges. Un projecte que el consistori ha estimat per un valor



Estat actual i simulació d'un dels edificis del Grup Primer de Maig, després d'actuar sobre la façana



de 3.618.550 euros i que consisteix a renovar cobertes, col·locar plaques solars, implantació d'aerotèrmia per produir aigua calenta sanitària i climatització, canviar finestres...

Ajuts europeus Next Generation

El barri podrà arribar a l'eficiència energètica proposada amb l'ajuda dels fons europeus Next Generation, que han estat preassignats a l'Ajuntament de Granollers per un total d'1.638.590,02 euros, que cobreixen el 40% dels costos de la intervenció. Per tal de reduir al màxim els costos dels veïns i veïnes, l'Ajuntament aportarà addicionalment una subvenció amb la qual es podria arribar a suportar fins al 70% de les obres o fins al 100% si es troben en situació

de vulnerabilitat.

L'Oficina Municipal Granollers Rehabilitació Energètica està acompanyant el veïnat de Primer de Maig en els processos de reforma que s'iniciïn, a més d'assessorar a l'hora de tramitar els ajuts. Per assolir la fita de rehabilitar el màxim possible d'habitatges d'aquest conjunt d'habitatges, l'Ajuntament ha anat fent reunions amb les diferents comunitats de veïns del barri.

L'Ajuntament va presentar la candidatura del Grup Primer de Maig als fons Next Generation després de realitzar un estudi diagnòstic del barri i d'avaluar les propostes de regeneració residencial del treball de col·laboració intercol·legial portat a terme pel Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, el Col·legi d'Aparelladors

Tècnics i Enginyers d'Edificació de Barcelona i el Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya. Les conclusions van permetre declarar el Grup Primer de Maig com a Entorn Residencial de Rehabilitació Programada (ERRP) i optar a un fons que transferirà el Ministeri de Transports, Mobilitat i Gestió Urbana per atendre la sol·licitud de l'Ajuntament de Granollers, sent aquest un dels 42 projectes que s'han aprovat a tot Catalunya per fer actuacions en ERRP.

La rehabilitació d'edificis del Grup Primer de Maig es completarà amb una millora en la urbanització de dues de les seves places interiors, els jardins de Conrad Saló i la placeta de la Font, per part de l'Ajuntament de Granollers.



viu millor i estalvia
hi guanyes tu, hi guanya el planeta



**GRANOLLERS
REHABILITACIÓ
ENERGÈTICA**

C. del Rec, 50 - 08401 Granollers

93 860 12 00

granollersrehabilitacio@granollers.cat

www.granollershabitatge.cat

Servei impulsat per:
Ajuntament de Granollers

Finançat per:
Unió Europea
Fons Europeu
Next Generation

GOBIERNO DE ESPAÑA
Plana de Recuperació,
Transformació i Resiliència

Next Generation
Catalunya

Generalitat
de Catalunya

Marc Castellnou Ribau, cap de l'Àrea del Grup d'Actuació Forestal (GRAF) dels Bombers de la Generalitat

“Necessitem paisatge gestionat per poder apagar els incendis intensos quan es donen”

Marc Castellnou Ribau (Tivissa, Ribera d'Ebre, 1972) és enginyer forestal i cap de l'Àrea del Grup d'Actuació Forestal (GRAF) dels Bombers de la Generalitat. No es cansa de repetir la imperiosa necessitat de gestionar el territori per poder fer front als incendis de sisena generació que ja estem patint.

Som a la tardor. En quin nivell està el risc d'incendi actualment a Catalunya?

Actualment a Catalunya segueix alt, especialment a la meitat sud i al litoral gironí. Però portem dos anys amb una sequera que es va acumulant. L'estiu va ser extremadament dur. Hi ha hagut pluges, però han sigut només efectives a la part central i Pirineus. El que és l'extrem sud està tan malament com estava al mes de juny. Tots som conscients que les temperatures no han baixat aquesta tardor. Hem tingut l'octubre més càlid que coneixem i, per tant, el risc d'incendi forestal torna a remuntar.

Quins són els efectes del canvi climàtic als boscos catalans?

Bàsicament amb el canvi climàtic vindran estius més secs i anys més càlids, la qual cosa fa que el període de sequera sigui més llarg per un arbre. Un arbre transpira aigua del terra per poder viure, però si el període càlid és més llarg l'arbre està actiu més temps, per tant, l'arbre transpira durant més dies. Si tots els arbres transpiren més dies, al sòl li queda menys aigua, amb la qual cosa les sequeres són més agudes, i si ens plou menys encara hi ha més sequera, els arbres transpiren més i encara ho assequen més. El resultat del canvi climàtic sobre un bosc és el mateix impacte que té una crisi econòmica sobre l'economia familiar. L'economia familiar està adaptada a un nivell de vida en funció dels nostres ingressos. Si el nivell de vida puja i els ingressos no pugen, la família ha de retallar nivell de vida, s'ha d'endeutar o canviar de lloc. Aquesta és la situació dels nostres boscos. Han de gastar més per viure allà on vivien, però al mateix temps no reben el mateix que rebien, per tant, els nostres boscos han de canviar, s'han d'adaptar a un clima diferent del que van néixer. En aquesta transició nosaltres hauríem de gestionar els boscos per acompanyar-los i adaptar-los a aquest canvi. La no gestió provoca la susceptibilitat a plagues i a incendis. I les plagues i els incendis regeneren boscos

adaptats al clima ja actual. Per tant, si volem tenir la capacitat de decidir en quin país viurem, hem de gestionar els boscos. Si no ho fem, s'adaptaran al canvi climàtic a base de perturbacions, i els grans incendis forestals estan essent la perturbació dominant en aquest procés de readaptació dels ecosistemes a escala global amb un clima globalment diferent.

I aquesta gestió de boscos tan necessària, en què ha de consistir. Plantar espècies més adaptades a aquest clima que ens ve?

No cal ser tan intervencionista. El bosc tot el que faci d'una forma natural serà molt més resilient que el que nosaltres li impossem. El que sí que hem de fer és que un bosc on hi havia 1.500 arbres amb unes precipitacions i unes temperatures concretes, ara amb temperatures més càlides i menys pluja, aquests 1.500 no hi poden seguir vivint, per tant, o aclarim aquest bosc o el bosc estarà permanentment estressat. La manera d'aclarir un bosc pot ser a base de plagues, ventades, nevades, pastures o foc de baixa intensitat com les cremes. A part d'intentar protegir-los el que hem de fer és afavorir que estiguin

vius, que siguin dinàmics, que tinguin bons processos interns. I això vol dir fer la nostra part amb certa intervenció: aclarides, reintroducció dels herbívors a les pastures o, simplement, fer estassades o aclarides per garantir aquesta capacitat d'adaptació del bosc. Perquè els espais s'ocupin per arbres nous, necessitem que els arbres vells marxin per deixar espai als nous. Necessitem cultura forestal. Necessitem incrementar la nostra coneixença de com funciona un ecosistema forestal i el que és un bosc, com neix, com creix, com mor i amb aquest coneixement serem capaços d'acceptar i entendre els processos de canvi. Si no l'acceptem, llavors el que fem com a societat és enrocar-nos en processos defensius que no volem perdre el nostre bosc, quan en realitat el nostre bosc ha de canviar per poder sobreviure. El canvi climàtic ha canviat les condicions del joc i ens agafa com una societat molt urbana, que té el bosc idealitzat i el vol estàtic per al seu ús.

“Hem de conèixer com funciona un ecosistema forestal, així podrem entendre els seus processos de canvi”



Marc Castellnou Ribau

Els incendis que es produeixen actualment no són com els de fa 30 o 40 anys. Quina evolució han tingut?

Com que aquests incendis tenen més energia disponible, poden ser molt més intensos. I al mateix temps cremen en condicions més càlides, per tant, alliberen molta més energia i poden esterilitzar molt més els nostres ecosistemes, i també són molt més difícils d'apagar. Per explicar-ho d'una forma clara, els incendis grans als anys 70 i 80 eren de 100 a 500 hectàrees; incendis grans als anys 80 o 90 eren de 1.000 a 5.000 hectàrees; incendis grans ara són de 10.000 a 40.000 hectàrees, i Europa ja n'ha vist de 300.000 a 500.000 hectàrees. Realment l'evolució exponencial de la mida dels incendis hi és i és proporcional a l'evolució de les intensitats a què cremen. L'energia emesa per

aquests incendis fa que hi hagi fronts de foc que no són atacables, independentment del nombre de recursos que tinguis. Cal dir clar que no és un moment d'extinció d'incendis; és un moment en què necessitem paisatge gestionat per poder apagar els incendis intensos quan es donen, perquè amb la situació actual dels nostres paisatges, la inversió en extinció no garanteix que els puguem apagar. Estem en un moment complex i els nostres incendis en aquest moment són els de sisena generació. Són incendis que tenen capacitat de canviar les condicions meteorològiques de l'atmosfera i, per tant, crear situacions en què ells poden cremar

d'una forma molt més intensa de la que teòricament haurien de cremar. Ja no són previsibles com sí que ho eren històricament. En aquests moments

AL DETALL

El treball en xarxa dels bombers de tot el món

Els bombers de diferents països participen en accions per compartir experiències i coneixements?

Sí. Quants incendis de 9.000 hectàrees hem tingut a Catalunya els últims deu anys? Jo no puc aprendre com gestionar un incendi gran si no és una cosa que acostumo a fer. L'única manera d'agafar experiència és anant allà on hi ha aquests incendis. És una manera global d'aprendre'n. També treballem en xarxa. En el moment que un té un incendi d'aquests, la resta fem l'anàlisi d'aquest incendi. Jo puc fer la meua predicció del que farà l'incendi i el que he de fer com a bomber, però, al mateix temps, els companys de la resta del planeta estan fent l'anàlisi del mateix incendi. Llavors superposem les diferents alternatives, i si tots coincidim tenim clar que anem bé. I aquest és el procés que apliquem. Nosaltres el fem amb tot el món i quan nosaltres tenim problemes, el món el fa amb nosaltres.

hi ha incendis que fan coses radicalment diferents perquè no responen a la meteorologia que tenim del dia, sinó que responen a la meteorologia que ells mateixos es fabriquen. I aquest nou tipus d'incendis és possible perquè hi ha energia acumulada als nostres boscos que, amb un procés de canvi climàtic, es pot alliberar molt més de pressa. Sense canvi climàtic això no passaria. Però si no tinguéssim el paisatge com el tenim, per molt canvi climàtic que tinguem, tampoc passaria.

Aquests incendis demostren que calen més recursos?

Bombers necessita recursos per fer extinció d'incendis. I també necessita els ADF a cada municipi fent aquesta primera intervenció en

aquesta gestió del territori. Però el que no pot ser és que tothom intenti a apagar incendis i ningú a gestionar el territori. Nosaltres hem de respondre i apagar aquests incendis? Sí. Però també hem de destinar recursos a la nostra pagesia, que és qui manté aquest territori, i també hem d'entendre que la nostra pagesia no només produeix productes agrícoles sinó que també produeix un mosaic que ens garanteix seguretat. No pot ser que castiguem la pagesia i el món rural i després intentem crear serveis nacionals o europeus per apagar uns incendis que són fruit d'unes polítiques que han castigat un territori.

“Els grans incendis ens estan dient que necessitem millorar i ser part de la solució més enllà de ser part del problema”

Els incendis de sisena generació tenen algun punt feble?

Sí. La sanitat dels nostres boscos. Si els nostres ecosistemes estan sans i adaptats al clima aquests incendis no hi seran. Estan posant de manifest l'abandonament de tot el nostre rerepaís. Ens estan dient claríssimament que necessitem millorar i ser part de la solució més enllà de ser part del problema. També són la gran oportunitat perquè necessitem renovar els nostres ecosistemes. Per tant, si nosaltres gestionem aquests incendis serem capaços de crear el paisatge de demà. Si nosaltres només ens defensem d'aquests incendis, no tenim cap impacte sobre el que passarà demà. Val a dir que tots aquests

grans incendis de canvi climàtic són molt més contundents als països avançats. Als països del Tercer Món, on tenen una economia rural viva, això no està passant.

Aquesta manca de gestió del territori potser també té a veure amb la globalització. Molta gent que intenta guanyar-se la vida al món rural està veient molt minvada la seva qualitat de vida. I a banda d'això, el negoci de la fusta no és rendible.

El problema és bastant profund. Al món rural se'l valora dins del sector primari, i en aquests moments és un sector terciari, de serveis. Entre altres externalitats dels boscos s'està produint no només l'aigua, esbarjo

i fruits i productes de bosc, sinó que està produint seguretat. Per altra banda, nosaltres com a societat estem aplicant polítiques de protecció als nostres ecosistemes per augmentar les superfícies forestals i el que estem fent és comprar producte agrícola barat al Tercer Món. Això és una nova manera de colonialisme: el primer món, que pot pagar, va a explotar el Tercer Món per la seva producció agrícola a canvi de poder continuar protegint els nostres ecosistemes. I això ens ho hem de fer mirar. El canvi és profund; no només implica balancejar aquest comerç a escala global, sinó també entendre a escala local la necessitat d'aquest mosaic i que la gent que viu al territori sigui

“Si gestionem els incendis serem capaços de crear el paisatge de demà. Si no, no tenim impacte sobre què passarà”

compensada pel servei que presta, no només pel producte. El meu pare té tres hectàrees d'oliveres al voltant d'un nucli urbà. Mentre ell conreï les oliveres, només rebrà els ingressos de les olives, a més dels impostos i tot el que li posin al damunt. Però el dia que ell deixi de conrear-les, el poble haurà de fer una franja a l'entorn per protegir-se dels incendis. Aquesta franja costarà 3.000 euros l'hectàrea, que s'hauran de pagar cada dos o tres anys. Fins ara no ho pagava ningú perquè hi havia un senyor que conreava oliveres. A aquest senyor se li han estat estafant aquests diners de forma reiterada. Nosaltres hem pres per garantida una seguretat que no

ho estava: era fruit de la feina d'algú. Per tant, hem de reequilibrar tots aquests processos.

A Espanya i Catalunya estem molt lluny dels devastadors incendis d' Austràlia o de Califòrnia?

No. Espanya ha patit incendis molt greus aquest estiu: Àvila, Zamora, Extremadura, Galícia, i nosaltres hem patit incendis greus com el de Baldomar o Santa Coloma de Queralt l'any passat, que ja van fer els processos de sisena generació. L'única raó per la qual ens hem salvat de la castanya és perquè hem fet un esforç d'aprenentatge del que va passar a Xile, Portugal, Suècia, Austràlia, Califòrnia... nosaltres hi érem, allà. Com a bombers estem immersos en aquest

procés d'aprenentatge global. Per tant, ja sabíem el que estàvem esperant el 15 de juny d'enguany o el 24 de juliol de l'any passat. I ho hem pogut gestionar. Però aquests incendis són aquí, i el potencial per patir aquests grans incendis tan devastadors al nostre prepirineu, o al nostre litoral i prelitoral, hi és. I tot i que els bombers tenim aquest coneixement i aquesta capacitat d'aguantar, per això estem cridant tan i tan fort per dir, senyors, feu gestió del territori. Des de l'any passat, després de Santa Coloma, vam dir això ja és aquí. També val a dir que Catalunya és un país especialment conscienciat, és una societat molt madura.

AL DETALL

Del 1950 al 2022, sis generacions d'incendis

Marc Castellnou parla de sis generacions d'incendis que abastarien des de la dècada dels 50 del segle passat i fins a l'actualitat. Són generacions relacionades molt directament amb l'acció o no acció humana al territori i, en els darrers anys, també amb els efectes del canvi climàtic.

Continuïtat dels boscos

Als anys 50 i 60 en què la societat començava a ser més urbana es va començar a abandonar el nostre territori. El paisatge a Catalunya era més o menys un 25-30% massa forestal. Actualment la massa forestal és d'un 70%. Hi ha hagut un augment en la continuïtat dels boscos. I això ha fet que els incendis, que històricament es paraven amb vinyes, oliveres o camps de conreu, no s'aturen. És la primera generació.

Alta velocitat

A base de temps en què el paisatge és continu, es va augmentant la càrrega de vegetació. Per tant, els incendis a més de continus són ràpids. Els de segona generació són incendis que cremen un paisatge continu amb alta velocitat.

Alta intensitat

I a base de temps de no fer res als nostres boscos, aquest augment de càrrega de combustible que ha portat velocitat aporta també intensitat. És la tercera generació i la tenim als anys 90: incendis més ràpids, intensos i amb paisatges molt més continus. Són les grans campanyes d'incendis de l'any 1994 o del 1998 a la Catalunya Central. Allí es van aprendre moltes lliçons.

Afectació a zones habitades

Però a començaments del segle XXI hem tingut incendis entrant a les urbanitzacions, als pobles i als polígons industrials, perquè nosaltres estem barrejats dins del bosc. Aquest moment és la quarta generació d'incendis: deixen de ser un problema de protecció d'ecosistema i comencen a ser un problema de protecció civil. És a dir, ja no apaguem els incendis per protegir els boscos, sinó que també ho fem per protegir-nos nosaltres com a societat. Aquest és un canvi radical.

Simultaneïtat

Amb l'entrada del canvi climàtic

i l'augment de les temperatures, vam començar a tenir incendis de tercera i quarta generació, és a dir, incendis continus, ràpids, intensos i afectant la interfície urbana-forestal de forma simultània, al mateix lloc. Són campanyes com la de Galícia el 2006, Grècia el 2007, la que vam veure a Europa en general el 2018. Són grans incendis que porten el cos de Bombers a col·lapsar. I per respondre a això el que necessitem és fabricar aliances amb altres cossos de Bombers per moure recursos amunt i avall del continent, per ajudar-nos en el moment que tenim aquesta simultaneïtat.

Tempestes de foc

A partir del 2016 i el 2017 comencem a veure incendis que anomenem tempestes de foc. Són els que generen els famosos *pyrocumulonimbus* i tempestes de foc caòtiques, amb un incendi que s'eleva molt i crema una gran superfície amb molt poc temps. Són els de sisena generació: continus, ràpids, intensos, afectant interfície urbana-forestal i simultanis al mateix lloc, amb la qual cosa fan col·lapsar el sistema, però responen a una meteorologia



que ells fabriquen a través d'aquests núvols de tempesta, perquè l'incendi està alterant l'atmosfera i el seu entorn. A la sisena hem d'acceptar que no tenim capacitat d'extinció i que l'única manera és tornar a gestionar els nostres boscos. És una lliçó d'humilitat cap a una societat que va pensar que tecnològicament podia dominar tot el seu entorn. Som una part més de l'ecosistema, però no som els reis.



Enric Casulleras
 Doctor en Política Econòmica
 per la UB
 Professor titular de Teoria
 Econòmica a la UVic

On és la parada del tramvia?

Ja fa set anys de l'històric acord de l'Assemblea de Nacions Unides de París, aquella assemblea que va fixar l'any 2030 com a fita per assolir una colla d'objectius per combatre el canvi climàtic. No sembla que, col·lectivament, ho estiguem fent gaire bé. La meteorologia, embogida, ens dona símptomes alarmants.

Pel que fa a l'emissió de gasos d'efecte hivernacle, els motors de combustió dels turismes i camions són la principal causa de contaminació. En aquest terreny, si no fem els deures de grat els haurem de fer per força: la producció de dièsel està caient en picat des del 2019 per la progressiva mala qualitat del petroli que queda als jaciments, i el preu dels combustibles serà cada cop més prohibitiu. Tot fa pensar que aviat tindrem restriccions molt serioses en el camp de la mobilitat.

La UE ja ha dit que no hi haurà més moratòries, i que a partir del 2035 ja no es podran matricular més cotxes de motor de combustió. De manera que la majoria de nosaltres tenim, o ens comprarem aviat, el darrer cotxe de benzina o de dièsel de les nostres vides. Després, tots hauran de ser elèctrics. Excel·lent notícia... si fos factible.

Alguns científics com Jack Lifton han explicat en documentats articles que serà impossible substituir tot el parc de vehicles de combustió per vehicles elèctrics. El liti i altres materials per fabricar bateries són massa escadusers, i no està gens clar que les piles d'hidrogen puguin ser la solució. Uns quants cotxes elèctrics, segur. Mil quatre-cents milions de cotxes, que són els que ara mateix circulen pel món, tots elèctrics, impossible. Cinc milions i mig a Catalunya, que ha d'importar totes les primeres matèries necessàries,

Mil quatre-cents milions de cotxes, que són els que ara mateix circulen pel món, tots elèctrics, impossible



ni somiar-ho. I encara que es poguessin construir, caldria produir també la infraestructura de recàrrega necessària: centenars de milers d'endolls de gran potència a la via pública. No hi ha pas tant coure, a la biosfera, per fer aquest cablejat.

Si no és factible resoldre una qüestió tan bàsica com la mobilitat privada, què ens espera? Hi ha milions de ciutadans que depenen del cotxe privat simplement per anar de casa a la feina, per no parlar del turisme o del transport de mercaderies. Com es resol això?

Sembla clar que el futur passa inexorablement pel transport públic, elèctric i connectat a la xarxa. Dels 17 objectius de desenvolupament sostenible, l'onzè va exactament d'això: de preparar ciutats i comunitats sostenibles, i s'afegeix al setè objectiu: consumir energia neta i que sigui assequible.

La mobilitat del futur s'ha de basar en els trens i els tramvies. I com ho tenim? Doncs n'hi ha per posar-se les mans al cap: la xarxa de Rodalies fa llufa i el tramvia és poc més que una curiositat turística de la ciutat de Barcelona.

El 2030 hauríem d'haver resolt aquests problemes, si volem estar a l'altura del compromís de Nacions Unides. El 2050 els haurem d'haver resolt simplement per no estar al bell mig d'un col·lapse econòmic i social de pronòstic reservat. Tots els ciutadans de pobles i ciutats haurien de tenir una estació de tren o de tramvia a menys d'un quilòmetre de casa. Els cotxes privats s'haurien de reservar per a les ambulàncies, els taxis i altres serveis públics essencials.

Algun responsable polític hi està pensant, en tot això?

AMB HUMOR



FINESTRA

Presidenta Beth Codina

Director editorial Agustí Danés

Coordinació i redacció Lourdes Corominas

Correctora Cristina Anfruns

Fotografies Albert Llimós, Frantisek Krejci i Pezibear (Pixabay) i Patrick Hendry (Unsplash)

Infografies Eulàlia Rodríguez Tió

Disseny Neus Páez

Publicitat Jordi Roca

Edició i distribució Premsa d'Osona SA, plaça de la Catedral, 2 Vic

www.el9nou.cat